

Archeologisch vooronderzoek aan de Mersenhovenstraat te Kortesse

Caroline Vandegehuchte (bouwhistorica)

Charlotte Fexer (kunsthistorica)

Maarten Smeets (archeoloog)

Annika Devroe (archeologe)

Reniu Wilczek (arbeider)

Vergunningsnummer: 2008/176

Datum aanvraag: 23/07/2008

Naam aanvrager: Maarten Smeets

Naam site: Kortesseem – Mersenhovenstraat

INHOUDSTAFEL

INHOUDSTAFEL	1
HOOFDSTUK 1 WERKMETHODE.....	2
HOOFDSTUK 2 BESCHRIJVING VAN DE SPOREN	3
2.1. Sleuf 1.....	3
2.1.1. Sporenlijst	3
2.1.2. Interpretatie	4
2.2. Sleuf 2.....	4
2.2.1. Sporenlijst	4
2.2.2. Interpretatie	5
2.3. Sleuf 3.....	6
2.3.1. Sporenlijst	6
2.3.2. Interpretatie	6
2.4. Sleuf 4.....	6
HOOFDSTUK 3 BESCHRIJVING VAN DE VONDSTEN.....	7
HOOFDSTUK 4 ALGEMENE INTERPRETATIE	8
HOOFDSTUK 5 ADVIES	9
BIBLIOGRAFIE.....	10

BIJLAGEN

Bijlage 1: Vondsteninventaris

Bijlage 2: Fotosurvey

Bijlage 3: Opmetingsplan

HOOFDSTUK 1 WERKMETHODE

Het Agentschap R-O Vlaanderen Onroerend Erfgoed achtte een prospectie met ingreep in de bodem noodzakelijk in het kader van de afbraak en nivellering van een terrein in de Mersenhovenstraat te Kortesse (dossiernummer 2008/176). Deze zone is namelijk gelegen binnen de middeleeuwse bewoningskern van Kortesse en grenst aan het voormalig kloosterpand en de St. Pieterskerk die een eerste vermelding kent uit de 11de eeuw.

Een eerste sleuf werd evenwijdig met een perceelsgrens gegraven en dit over een lengte van ongeveer 45m en een breedte van 1,80m. De onderbrekingen in de sleuf werden veroorzaakt door de aanwezigheid van de hoek van het schoolgebouw.

Omwillen van een omvangrijke verstoring door het gesloopte schoolgebouw werd besloten kijkvensters aan te leggen tot aan de muur van dit gebouwtje. De tweede sleuf werd over een lengte van 15,5m en een breedte van 7,5m gegraven tot aan de westelijke muur. Sleuf 3 volgde de oostelijke muur over een lengte van ongeveer 9m en werd gedeeltelijk uitgebreid in de richting van de parking.

De vierde sleuf werd achter de noodklassen (in containers) gegraven, maar leverde geen resultaten op.

Alle archeologische sporen werden gefotografeerd en beschreven. Van de gecoupeerde sporen werd een profielbeschrijving, een foto en een tekening op schaal 1/20 gemaakt. De inplanting van de sleuven en de sporen werden ingemeten door topograaf Raoul Creemers.

HOOFDSTUK 2 BESCHRIJVING VAN DE SPOREN

2.1. Sleuf 1

2.1.1. Sporenlijst

Spoornummer	Beschrijving
1	Muur met geelgroene mortellaag met baksteen- en houtskoolspikkels en witroze kalkmortelbrokjes.
2	Donkerbruine afvalkuil met wat baksteenbrokjes, kalkmortelbrokjes, hout en veel materiaal (keramiek). In profiel donkerbruine laag met wat baksteenbrokjes.
3	Donkergrijze-bruine muur uit kalksteen en baksteenbrokken.
4	Cirkelvormige houten paal.
5	Cirkelvormig grijs-lichtbruin spoor met wat houtskoolspikkels en centraal een houten paal; paalgat.
6	Cirkelvormig grijs-lichtbruin spoor met wat houtskoolspikkels; paalgat. In profiel grijze-lichtbruine komvormige laag met houtskoolspikkels.
7	Cirkelvormig bruin-lichtbruin spoor met enkele baksteen- en houtskoolspikkels; paalgat. In profiel bruine-lichtbruine komvormige laag met wat houtskoolspikkels.
8	Cirkelvormig donkergrijs spoor met enkele baksteenspikkels en een kalkmortelbrokjes; paalgat.
9	Cirkelvormig donkergrijs-lichtbruin spoor; paalgat. In profiel donkergrijze-lichtbruine komvormige laag.
10	Bruingrijs grachtje met lichtbruine-geelgroene vlekken, houtskoolbrokken en –brokjes en wat kalkmortel- en baksteenbrokjes. In profiel bruingrijze komvormige laag.
11	Bruin-donkergrijs spoor met lichtbruine vlekjes en enkele kalkmortelspikkels.
12	Bruin-grijs spoor met geel-groene vlekjes, houtskool- en baksteenspikkels en enkele kalkmortelspikkels.
13	Grijs spoor met groene en donkerbruine vlekjes, houtskoolspikkels en enkele baksteenspikkels.

2.1.2. Interpretatie

Geen van de aangetroffen sporen kan de aanwezigheid van het verdwenen 11de-eeuwse klooster aantonen. Alle sporen hebben een duidelijke aflijning en zijn vrij ondiep bewaard gebleven. Van de opgegraven muren bleef slechts één steenlaag bewaard. Beide muren kunnen wel samen als één constructie beschouwd worden.

Alle aanwezige sporen kunnen als eerder recent geïnterpreteerd worden (mogelijk in verband met de oudste schoolfasen).

2.2. Sleuf 2

2.2.1. Sporenlijst

Spoornummer	Beschrijving
1	Bruine verkleuring met grijze en gele vlekken, wat baksteen- en houtskoolspikkels en veel bot. In profiel bruine ondiepe laag met grijze en gele vlekken.
2	Donkerbruin spoor met wat lichtbruine vlekjes, houtskoolbrokjes en enkele baksteen- en kalkmortelbrokjes.
3	Donkerbruin spoor met lichtbruine vlekjes en houtskoolbrokjes.
4	Bruine verkleuring met enkele oranjegele vlekjes, houtskoolspikkels en enkele baksteen- en kalkmortelspikkels.
5	Verstoring door recent riool.
6	Verstoring door recent riool.
7	Donkergrijs-bruin spoor met baksteenbrokjes en –brokken, kalkmortelbrokjes en houtskoolspikkels.
8	Grijze verkleuring met groengele vlekjes, baksteen- en kalkmortelbrokjes, houtskoolspikkels en enkele roestvlekjes. Tegen het profiel aan enkele kalkstenen. In profiel donkergrijze laag met bruine vlekken en enkele baksteen- en houtskoolbrokken.
9	Donkergrijs spoor met enkele baksteenbrokken, veel baksteenbrokjes, geelgroene roestvlekjes, kalkmortelspikkels en houtskoolspikkels en –brokjes. In profiel donkergrijze-zwarte ondiepe komvormige laag met houtskoolspikkels.
10	Oranje-rode verkleuring met donkergrijze vlekken en kalkmortelspikkels; veldoven? In

	profiel oranje-rode laag met enkele donkergrijze vlekken en lichtbruine vlekjes.
11	Waterput bestaande uit twee rijen baksteen en donkergrijze vulling met enkele roestvlekjes.
12	Geel-grijs gevlekte spoor met baksteen- en kalkmortelbrokjes en houtskoolspikkels; insteek waterput.
13	Donkerbruin spoor met lichtbruine vlekjes, baksteen- en kalkmortelspikkels en houtskoolspikkels en –brokjes.
14	Donkerbruin-donkergrijs spoor met wat baksteenspikkels en –brokjes en kalkmortelbrokjes.
15	Geel-lichtbruin gevlekt spoor met enkele grijze vlekken, houtskoolspikkels en –brokjes en wat baksteenspikkels.
16	Heterogene bruine verkleuring met veel baksteenspikkels, gele vlekjes, roestvlekjes, wat kalkmortel- en houtskoolspikkels.
17	Lichtbruin-gele verkleuring met houtskoolspikkels en wat baksteenspikkels.
18	Verstoring door school.
19	Cirkelvormig grijs spoor met lichtbruine vlekjes en baksteenbrokken.

2.2.2. Interpretatie

Het grootste deel van dit kijkvenster wordt in beslag genomen door een grote oranje-rode verkleuring die mogelijk geïnterpreteerd kan worden als de onderkant van een veldoven. Bij het couperen van dit spoor was duidelijk vast te stellen dat de leembodem door grote hitte gebakken was. In de vulling van sporen 8 en 9 werden naast houtskool ook veel steenkoolbrokjes aangetroffen.

De sporen van de veldoven werden nog doorsneden door de waterput (spoor 11) en haar insteek (spoor 12). Deze waterput moet dus recenter zijn.

Mogelijk werden in de oven de stenen gebakken voor de bouw van de school (of een nabij gelegen gebouw) en is de waterput in de andere schoolfasen te dateren. Dateerbaar materiaal werd niet aangetroffen.

2.3. Sleuf 3

2.3.1. Sporenlijst

Spoornummer	Beschrijving
1	Grijsbruine verkleuring met houtskoolspikkels; insteek schoolmuur.
2	Grijsbruine verkleuring met houtskoolspikkels en wat baksteenspikkels; verstoring riool.
3	Lichtgrijs-bruin spoor met roestvlekken, houtskoolspikkels en enkele baksteenbrokjes.
4	Grijsbruine verkleuring met houtskoolspikkels en wat baksteenspikkels.
5	Weg in silex. In profiel enkele grote silexblokken en kleinere silexbrokken. Langs de buitenkant klein gootje.

2.3.2. Interpretatie

De zone ten oosten van de school bleek zwaar verstoord te zijn door enkele rioleringsleuven, waterreservoirs en een mazouttank. Toch werden nog de resten aangetroffen van een ca. 2,5m brede weg in silex. Dateerbaar materiaal werd niet gevonden.

2.4. Sleuf 4

In deze sleuf, ten zuidoosten van de nog aanwezige noodklassen (in containers), werden geen sporen aangetroffen. Deze zone was al sterk verstoord bij de aanleg van een fietspad (onder andere drainage).

HOOFDSTUK 3 BESCHRIJVING VAN DE VONDSTEN

Bij het couperen van de afvalkuil (spoor 2) in sleuf 1 kwamen enkele vondsten aan het licht. Eerder opvallend is de beperkte aanwezigheid van steengoed. Het merendeel van de scherven kan als lokale productie beschouwd worden.

Bij het schervenmateriaal bevonden zich de oxiderend gebakken scherven van een bijna volledig steelpannetje vermeld worden. Dit steelpannetje, met schuin opstaande steel, een gietgeul in een hoek van 90°, dekselgeul, roetsporen en loodglazuur aan de binnenzijde en de rand, kan ondergebracht worden bij typisch kookgerei¹. In tegenstelling tot de meeste steelpannetjes die drie pootjes hebben, werd hier een standring uitgewerkt. Twee exemplaren met standring uit Maaseik worden gedateerd in de 17de-18de eeuw².

Er werden ook enkele oxiderend gebakken scherven van een oorkommetje gevonden. Dit oorkommetje met standring is enkel langs de binnenzijde geglazuurd en bezit minstens één horizontaal oor. Het behoort tot het eetgerei³. Een gelijkaardig exemplaar uit Tongeren, waarbij het oor zich ter hoogte van de knik in de wand bevindt, wordt gedateerd in de tweede helft van de 16de eeuw tot het eerste kwart van de 17de eeuw⁴.

Er kwamen twee randscherven aan het licht van twee verschillende borden. Het ene, roodbakkend en langs de binnenzijde overtrokken met een laag wit slib, waarover in concentrische cirkels en golfjes geel en groen loodglazuur werd aangebracht, kan gedateerd worden in de 17de-18de eeuw⁵. Het andere, witbakkend en langs de binnenzijde met een groene laag loodglazuur, komt vermoedelijk uit de 16de-17de eeuw⁶.

Twee roodbakkende randscherven met aan de binnenzijde loodglazuur, waarvan één met een deel van de gietgeul, behoren vermoedelijk tot een teil uit de 16de-17de eeuw⁷.

Drie randscherven behoren tot een grote kruik in steengoed.

¹ Bourgeois *et al.* 1991: 38.

² Heymans 1989: 84, afb. 64; 120, afb. 77.

³ Bourgeois *et al.* 1991: 39.

⁴ Wouters *et al.* 1994: 330-331, cat. 8.14.

⁵ Bartels 1999: 644-647; Opsteyn 1996: 56.

⁶ Bourgeois *et al.* 1991: 88, cat. 38; Opsteyn 1996: 60.

⁷ Heymans 1989: 93.

HOOFDSTUK 4 ALGEMENE INTERPRETATIE

Een eerste belangrijke vaststelling is dat grote delen van het terrein reeds grondig verstoord waren door de bouw van het schoolgebouw en de verschillende nutsvoorzieningen die bij dit gebouw hoorden.

Enkele de zone ten noordwesten van het schoolgebouw bleek nog enigszins bewaard te zijn. Hoewel hier een aantal sporen werden aangetroffen, kunnen deze in veel gevallen gelinkt worden aan de schoolfase. Het grootste deel van kijkvenster 2 werd in beslag genomen door de resten van een vrij recente baksteenoven. Ook de waterput in dit kijkvenster was van recente datum.

De vondsten in sleuf 1 en 3 zijn zeer fragmentair en moeilijk interpreteerbaar. Enkel een afvalkuil in sleuf 1 bevatte wat schervenmateriaal dat ruim te dateren valt in de post-middeleeuwse periode.

Sporen die kunnen wijzen op de aanwezigheid van het verdwenen 11de eeuwse klooster zijn niet aangetroffen. De grondige verstoring van het terrein en de aanwezigheid van voornamelijk vrij recente sporen kunnen geen bijkomend onderzoek verantwoorden.

HOOFDSTUK 5 ADVIES

Conform art. 4 § 2 van het *Decreet houdende Bescherming van het Archeologisch Patrimonium* van 30 juni 1993 (B.S. 15.09.1993), gewijzigd bij decreet van 18 mei 1999 (B.S. 08.06.1999), 28 februari 2003 (B.S. 24.03.2003) en 10 maart 2006 (B.S. 7.6.2006) zijn de eigenaar en de gebruiker ertoe gehouden de archeologische monumenten die zich op hun gronden bevinden te bewaren en te beschermen en ze voor beschadiging en vernieling te behoeden.

Daarom werd een archeologisch vooronderzoek gevraagd om de archeologische potentie van het terrein in te schatten. Hierbij werd vastgesteld dat de aangetroffen sporen geen verder onderzoek verantwoorden.

Ondanks het vrijgeven van het terrein blijven de algemene bepalingen die voorzien zijn in:

- het decreet van 30 juni 1993 houdende bescherming van het archeologisch patrimonium, gewijzigd bij de decreten van 18 mei 1999, 28 februari 2003 en 10 maart 2006 (BS 08.06.1999, 24.03.2003 en 07.06.2006)

- en het besluit van de Vlaamse Regering van 20 april 1994 tot uitvoering van het decreet van 30 juni 1993 houdende de bescherming van het archeologisch patrimonium, gewijzigd bij besluiten van de Vlaamse Regering van 12 december 2003 en 23 juni 2006

van toepassing, meer bepaald de bepalingen over de meldingsplicht van eventuele toevalsvondsten tijdens het verdere verloop van de werken.

BIBLIOGRAFIE

M. Bartels (1999) *Steden in scherven. Vondsten uit beerputten in Deventer, Dordrecht, Nijmegen en Tiel (1250-1900)*, Amersfoort.

I. Bourgeois *et al.* (1991) *Uit het verleden geput. Gebruiksgoed, van opgraving tot museum* (tentoonstellingscatalogus Provinciaal Museum Sterckshof, 15 juni-20 oktober 1991), Leuven.

H. Heymans (1989) *Van put naar kluis. Historisch, bouwhistorisch en archeologisch onderzoek van "Den Prince van Luyck" en "De Stadt Amsterdam" te Maaseik* (tentoonstellingscatalogus Museactron, 14 april-14 mei 1989), Maaseik.

L. Opsteyn (1996) *Grote vondsten uit de Kleine Gete. Recent archeologisch onderzoek te Zoutleeuw* (tentoonstellingscatalogus Historisch Stadhuis, 3 augustus-27 oktober 1996), Leuven.

W. Wouters *et al.* (1994) *Een postmiddeleeuwse beerput aan de Hasseltse Poort te Tongeren*, in: *Archeologie in Vlaanderen IV*, 323-363.

Bijlage 1: Vondsteninventaris

Inv.Nr.	Sleuf	Spoor	Inhoud
08-KOME-1	1	2	ceramiek
08-KOME-2	1	2	glas
08-KOME-3	1	2	bot
08-KOME-4	1	2	metaal
08-KOME-5	1	13	ceramiek
08-KOME-6	2	1	bot
08-KOME-7	2	11	ceramiek
08-KOME-8	2	13	ceramiek

Bijlage 2: Fotosurvey

Archeologisch vooronderzoek aan de de Mersenhovenstraat te Kortesse

Foto 1: Sleuf 1

Foto 2: Sleuf 1

Foto 3: Sleuf 1

Foto 4: Sleuf 1

Archeologisch vooronderzoek aan de de Mersenhovenstraat te Kortesse

Foto 5: Sleuf 1

Foto 6: Sleuf 1

Foto 7: Spoor 1 in sleuf 1

Foto 8: Sporen 3 en 4 in sleuf 1

Foto 9: Sporen 2 en 13 in sleuf 1

Foto 10: Profiel spoor 2 in sleuf 1

Foto 11: Spoor 5 in sleuf 1

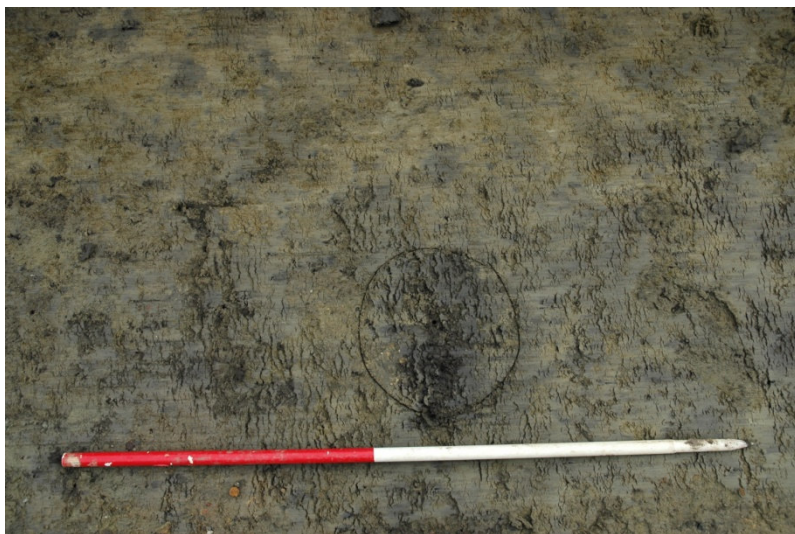

Foto 12: Spoor 6 in sleuf 1

Foto 13: Spoor 7 in sleuf 1

Foto 14: Spoor 8 in sleuf 1

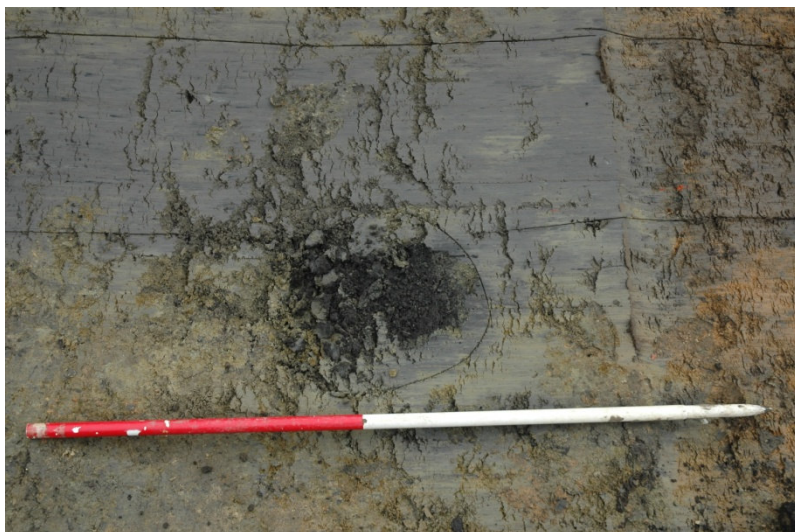

Foto 15: Spoor 9 in sleuf 1

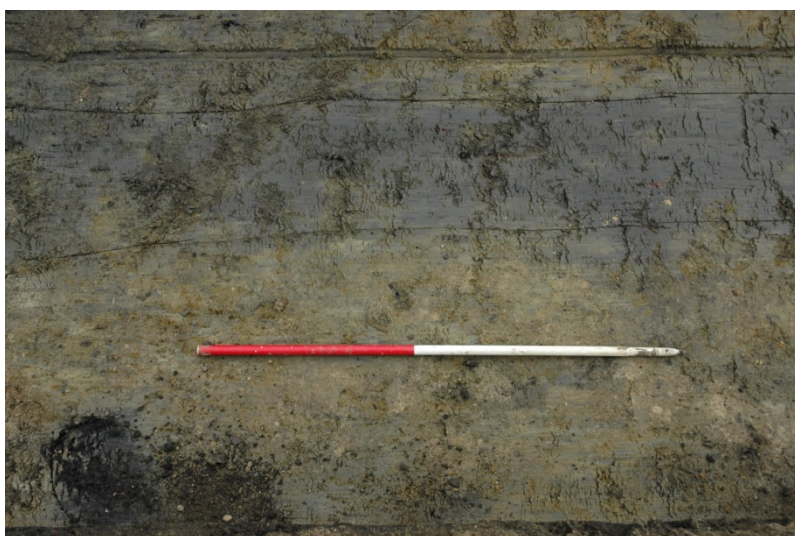

Foto 16: Spoor 10 in sleuf 1

Foto 17: Profiel van spoor 10 in sleuf 1

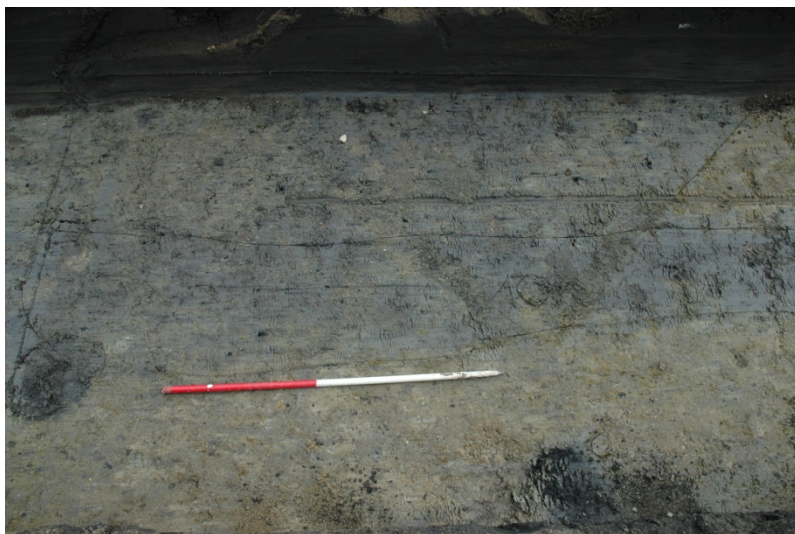

Foto 18: Sporen 11 en 12 in sleuf 1

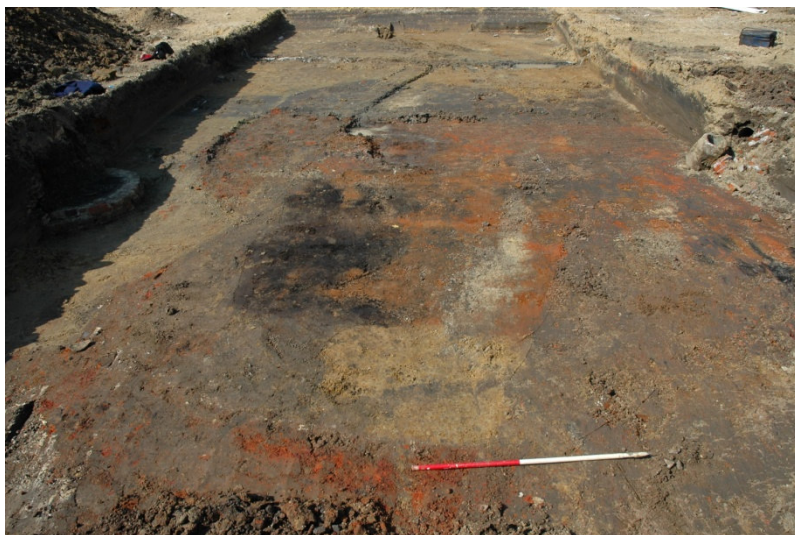

Foto 19: Sleuf 2

Foto 20: Sleuf 2

Foto 21: Spoor 1 in sleuf 2

Foto 22: Profiel spoor 1 in sleuf 2

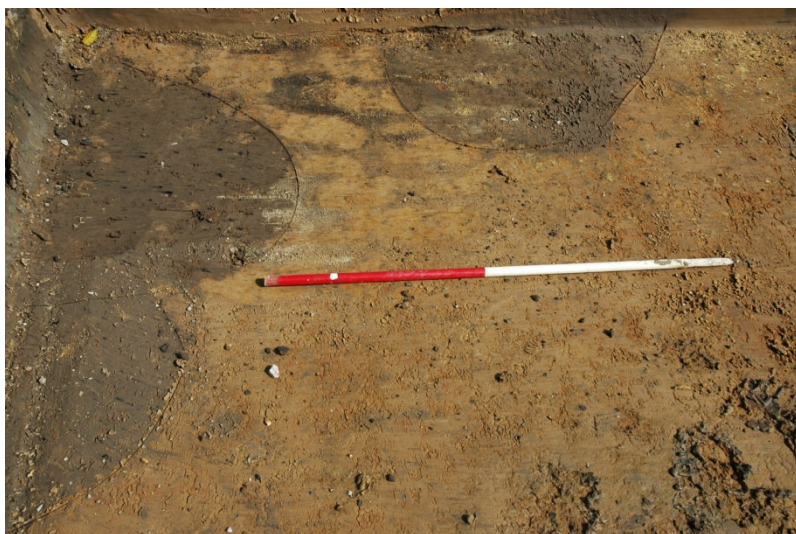

Foto 22: Sporen 2, 3 en 4 in sleuf 2

Foto 23: Sporen 1 en 5 in sleuf 2

Foto 24: Spoor 6 in sleuf 2

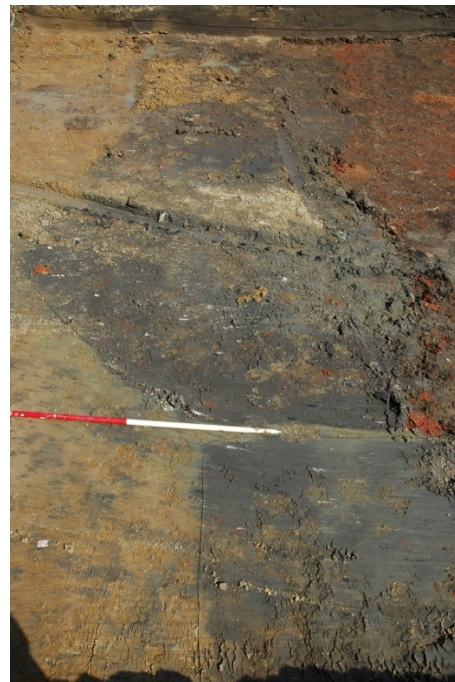

Foto 25: Sporen 7 en 8 in sleuf 2

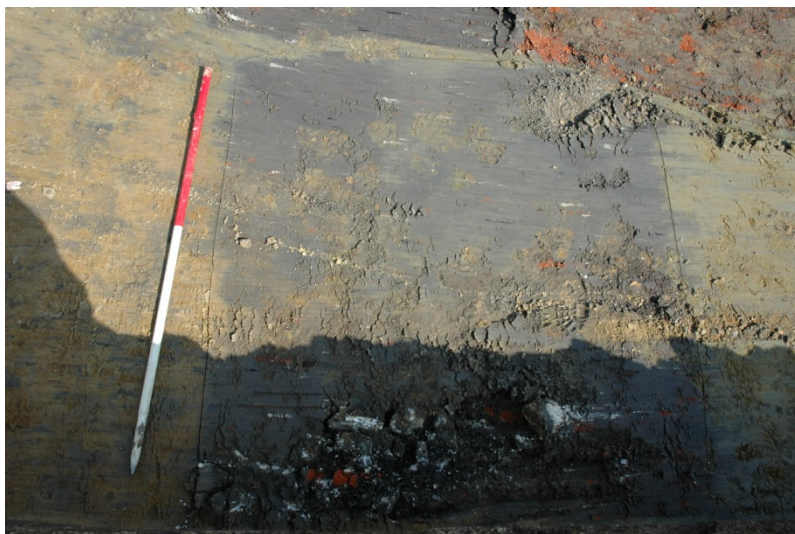

Foto 26: Spoor 9 in sleuf 2

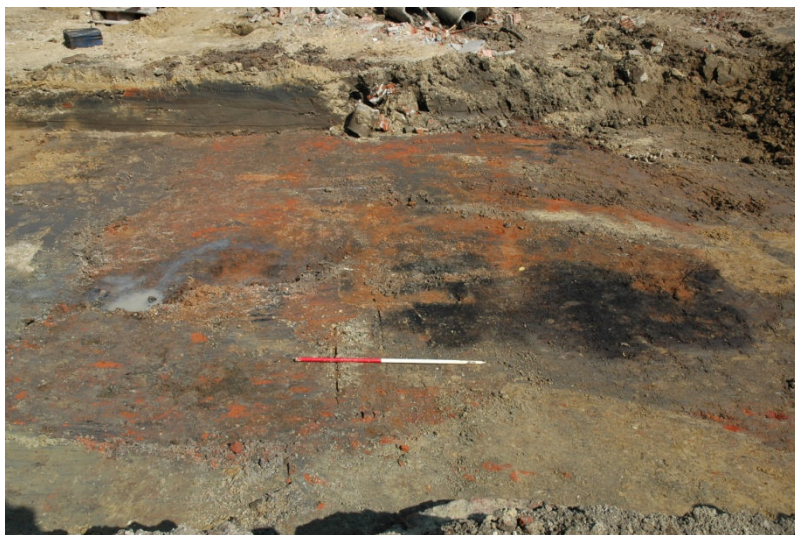

Foto 27: Spoor 10 in sleuf 2

Foto 28: Profiel spoor 10 in sleuf 2

Foto 29: Spoor 11 in sleuf 2

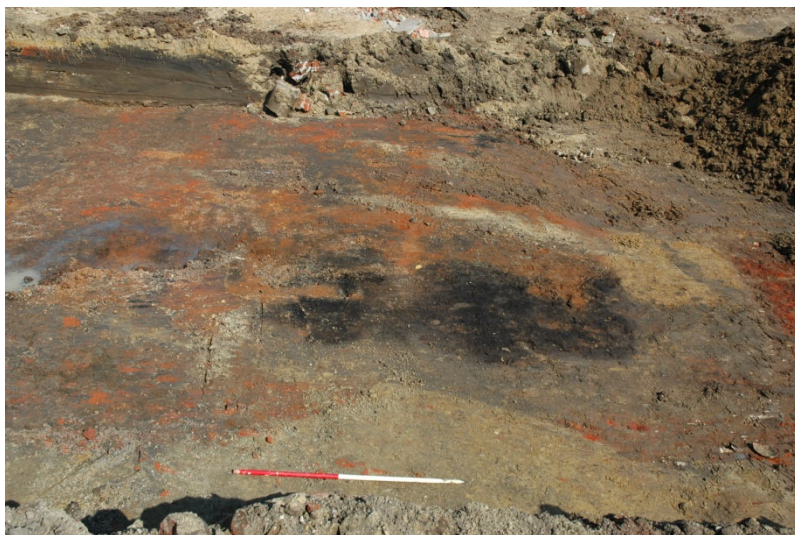

Foto 30: Sporen 12 en 10 in sleuf 2

Foto 31: Spoor 13 in sleuf 2

Foto 32: Spoor 14 in sleuf 2

Foto 33: Spoor 15 in sleuf 2

Foto 34: Spoor 16 in sleuf 2

Foto 35: Spoor 17 in sleuf 2

Foto 36: Spoor 18 in sleuf 2

Foto 37: Spoor 19 in sleuf 2

Foto 38: Sleuf 3

Foto 39: Sporen 5, 4, 3, 2 en 1 in sleuf 3

Foto 40: Spoor 5 in sleuf 3

Foto 41: Profiel spoor 5 in sleuf 3